

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

T.C.
Samsun Valiliđi
İl Tarım ve Orman M¼d¼rl¼đ¼

Fındık Sekt¼r¼n¼n **Mevcut Durumu**

Burhan HEKİMOğLU
Ziraat M¼hendisi

Mustafa ALTINDEđER
Ziraat M¼hendisi

Strateji Geliřtirme Birimi
Samsun / Nisan 2019

T.C.
Samsun Valiliđi
İl Tarım ve Orman M¼d¼rl¼đ¼

Fındık Sekt¼r¼n¼n **Mevcut Durumu**

Hazırlayanlar

Burhan HEKİMOğLU / Ziraat M¼hendisi
Mustafa ALTINDEđER / Ziraat M¼hendisi

Redaksiyon

İsmail DEMİR / Ziraat M¼hendisi
Dr. Ali KORKMAZ / Ziraat M¼hendisi

Kapak Tasarım

Ahmet ŐENOđLU / T¼t¼n Teknoloji M¼hendisi

İstatistikler

Canser ERđİN / Ziraat M¼hendisi

Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Őube M¼d¼rl¼đ¼
Strateji GeliŐtirme Birimi Yayınıdır

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Giriş	1
1. Dünya Fındık Sektörü	2
2. Türkiye ve Ülkeler Fındık Üretimi	5
3. Dünya Fındık İhracatı	6
4. Ülkemiz Fındık İhracatı	7
5. Türkiye Fındık Üretimi ve Üreticinin Durumu	10
6. Türkiye’de Fındık Üretimi, Alanları ve Verimi	12
7. İller Bazında Fındık İstatistikleri	13
8. Samsun İli Fındık İstatistikleri	14
9. Samsun Alan Bazlı Fındık Destekleme Ödemeleri	15
10. Samsun İli Rakım Bazlı Fındık Alanları	16
11. Fındık Üretimine İzin Verilecek Yerler	16
12. Fındık Tüketimi ve Satış	19
13. Fındığın Bitkisel Ürün İhracatındaki Payı	22
14. Fındık İhraç Ettiğimiz Ülkeler	23
15. Önemli Fındık Üretici Ülkeler ve Politikalar	26
16. Alan Bazlı Gelir Desteği ve Telafi Edici Ödeme	27
17. Fındık Stratejisi Uygulanması	29
18. Destekleme Sisteminde Sonraki Beklentiler	31
19. Üretimde Yapılması Gerekenler	32
20. Öneriler	42
21. Fındık Üretim/Pazarlama SWOT Analizi	45
22. Kaynaklar	49

Önsöz

Dünyada ve ülkemizde yaşanan hızlı ve çok yönlü değişim, gelişen ve çeşitlenen talepler, tarımsal üretimde daha dinamik ve verimli bir yapılanmayı gündeme getirmiştir. Bilindiği üzere dünya fındık üretiminin büyük bölümü Türkiye'dedir. TÜİK 2018 Resmi rakamlarına göre, ülkemiz ekiliş alanı 728 bin hektar olup bu alanda yapılan üretimin yıllar ortalaması ise yaklaşık 515 bin tondur. Türkiye'den sonra İtalya, İspanya, Gürcistan, Azerbaycan, Kanada ve ABD başta olmak üzere diğer ülkelerde yaklaşık 200 bin hektar alanda fındık üretimi yapılmaktadır.

Bölgemiz fındık üreticilerinin yetiştiricilik problemlerinden daha fazla pazarlama problemleri vardır. Fındık ürününün tüm tarafları, rekolteden maliyete fiyat oluşumuna kadar birlikte hareket etmek zorundadırlar. Bu konulardaki dağınık görüntü ürünün tüm taraflarını olumsuz etkilemektedir. Fındık ülkemizin en önemli tarımsal ihraç ürünü olma özelliğine sahiptir. Ancak, sektöre uzun yıllar müdahale edilmiş olması nedeniyle, arz fazlası problemi ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu çalışmada fındık sektörüne yönelik bir yaklaşım ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyor ve bu çalışmanın ülkemiz tarımına, fındık üreticisine ayrıca fındık sektöründe yer alan herkese faydalı olmasını diliyorum.

Nail KIRMACI
İl Müdür V.

Giriş

Türkiye, fındık konusundaki yeni atılımların kaynağını ve temelini oluşturabilecek paha biçilemez değerlerde materyal, deneyim ve bilgi birikimine sahip olmanın bilinci ile üretimden son tüketiciye kadar tüm aşamalarda ihtiyaçlara en üst düzeyde cevap verebilecek yetişmiş insan gücünü, teknik ekipmanı ve sanayi kapasitesini elinde bulundurmaktadır.

Dünyada tarıma yönelişin arttığı, tarım ürünlerinin insan yaşamındaki öneminin daha iyi anlaşıldığı bir zaman dilimi içerisindeyiz. Günümüzde üretilenlerin tüketildiği bir yapıdan, büyüyen ve değişen tüketimin üretimi belirlediği bir yapıya geçiyoruz.

Dünya genelinde ise tarımsal üretim son 50 yılda ciddi bir artış gösteren dünya nüfusuna paralel olarak 3 kata yakın büyümüş ise de, özellikle gelişmiş ülkelerin toplam tarımsal üretim içindeki payı son 50 yılda düşüş gösterirken bu durum Ülkemizde büyüme olarak karşımıza çıkmıştır.

Tarım sektöründe birbiri ile doğal ilişki içinde olan; girdi, üretim, geçiş, işleme ve satış katmanları yer almaktadır. Sektörün girdi katmanında her türlü tarımsal girdi bulunmaktadır. Toprak, su ve iş gücü gibi unsurların yanında, gübre, tohum, yem, ilaçlar, tarımsal ekipman/teçhizat ve benzeri çok sayıda teknolojik ürün de yer almaktadır.

Tarım sektörüne yönelik politikalarımızın tamamı, üretim katmanının en önemli unsurunu teşkil eden çiftçilerin refahını odak noktasında tutmaktır. Gerçek anlamda bir toplumsal refah artışı, ancak bu amaca

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

yönelmiş politikaların toplumun tüm kesimlerinin ihtiyaçlarına cevap vermesiyle gerçekleşebilir.

Türkiye'de nüfusun yaklaşık **1/4'ü kırsal kesimde yaşamakta** ve tarım sektörü özellikle bu kesim açısından temel istihdam kaynağını oluşturmaktadır.

Bu kesim içerisinde fındık sektörü üretimiyle, istihdamıyla, ihracatıyla, ekonomiye katkısıyla ve çözülmeyi bekleyen sorunlarıyla önemli bir yer oluşturmaktadır.

1. Dünya Fındık Sektörü

Üretim

Fındık dünyada sert kabuklu meyveler içinde gerek üretim gerekse tüketim bakımından bademden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Dünyada özellikle 36-41 kuzey enlemlerinde uygun iklim koşullarında yetiştirilmektedir. Bilindiği üzere Dünya fındık üretiminin büyük bölümü Türkiye'de gerçekleştirilmektedir.

Resmi rakamlara göre, ülkemiz üretim alanı 728 bin hektardır. Türkiye'den sonra sırasıyla İtalya, İspanya ve ABD başta olmak üzere diğer ülkelerde yaklaşık 200 bin hektar alanda fındık üretimi yapılmaktadır.

2018 yılında 515 bin ton ile Dünya fındık üretiminin yaklaşık %64'ünü gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya ve Gürcistan takip etmektedir (INC). Son 5 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında ülkemiz üretimi 515 bin ton, diğer ülkelerin üretimi ise 288 bin ton civarındadır.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Türkiye ve Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Ton)

Yıl	Türkiye	Dünya	%
1961	76.000	182.275	42
1962	122.380	226.010	54
1963	88.440	191.216	46
1964	195.215	286.878	68
1965	62.000	170.162	36
1966	190.000	313.562	61
1967	71.000	179.717	40
1968	138.000	267.616	52
1969	170.000	262.895	65
1970	255.000	384.251	66
1971	166.000	305.519	54
1972	190.000	324.453	59
1973	250.900	388.709	65
1974	244.000	400.452	61
1975	317.000	472.856	67
1976	245.000	404.024	61
1977	290.000	447.087	65
1978	310.000	474.901	65
1979	300.000	466.214	64
1980	250.000	421.136	59
1981	350.000	545.636	64
1982	220.000	393.917	56
1983	395.000	595.143	66
1984	300.000	432.293	69
1985	180.000	376.354	48
1986	300.000	476.337	63
1987	280.000	474.454	59
1988	402.500	609.483	66
1989	550.000	748.489	73
1990	375.000	560.761	67
1991	315.000	521.109	60

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

1992	520.000	741.599	70
1993	305.000	498.200	61
1994	490.000	717.374	68
1995	455.000	678.276	67
1996	446.000	648.643	69
1997	410.000	631.934	65
1998	580.000	801.996	72
1999	530.000	780.714	68
2000	470.000	675.814	70
2001	625.000	878.317	71
2002	600.000	835.577	72
2003	480.000	688.114	70
2004	350.000	616.104	57
2005	530.000	759.018	70
2006	661.000	961.669	69
2007	530.000	811.775	65
2008	800.791	1.068.328	75
2009	500.000	773.098	65
2010	600.000	854.592	70
2011	430.000	744.725	58
2012	660.000	923.993	71
2013	549.000	869.072	63
2014	450.000	707.894	64
2015	646.000	932.717	69
2016	420.000	743.455	56
2017	675.000	836.230	80
2018	515.000	803.745*	64

Kaynak; FAOstat

*Tahmini

Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Şili, Çin, İran, Yunanistan, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Dünya fındık

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken son 5 yıllık süreçte ortalama 811 bin tona çıkmıştır.

2-Türkiye ve Ülkeler Fındık Üretimi (Kabuklu/Ton)

ÜLKELER	2013	2014	2015	2016	2017	ORTALAMA
TÜRKİYE*	549.000	450.000	646.000	420.000	675.000	548.000
İTALYA	100.000	80.000	125.000	130.000	100.000	107.000
GÜRCİSTAN	40.000	35.000	50.000	60.000	60.000	49.000
AZERBAYCAN	35.000	30.000	40.000	50.000	45.000	40.000
ABD	40.200	36.300	27.850	37.800	34.000	35.230
İSPANYA	18.000	19.500	22.000	18.000	19.000	19.300
DİĞER	25.000	20.000	42.000	42.000	59.500	37.700
TOPLAM	807.200	670.800	952.850	757.800	992.500	836.230

Kaynak: INC,*TÜİK

Türkiye ve Ülkeler Fındık Üretimi (Kabuklu/Ton)

Ülkeler	2000	2010	2015	2016	2016%
Türkiye	470.000	600.000	646.000	420.000	56,49
İtalya	98.540	90.270	101.643	120.572	16,22
ABD	20.410	25.401	28.123	34.473	4,64
Azerbaycan	13.334	29.454	32.260	33.941	4,57
Gürcistan	14.220	28.800	35.300	29.500	3,97
Çin	9.000	19.500	24.872	26.071	3,51
İran	10.290	18.443	12.723	16.327	2,20
Şili	183	2.400	10.814	16.173	2,18
İspanya	25.188	15.086	11.423	15.306	2,06
Fransa	5.019	10.073	8.900	11.041	1,49
Diğ.Ülkeler	9.630	15.165	20.659	20.051	2,70
G.Toplam	675.814	854.592	932.717	743.455	100,00

Kaynak: *TÜİK, INC (Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyveler Konseyi)

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Son beş yıllık ortalama verilere göre dünyada yaklaşık 926 bin ha alanda fındık üretimi yapılmaktadır.

Dünya fındık dikim alanlarının ortalama %76'sı Türkiye'dedir. Türkiye'yi sırasıyla %8 ile İtalya,%3 ile Azerbaycan, %2 ile İran ve %2 ile Gürcistan takip etmektedir.

3-Dünya Fındık İhracatı (Kabuklu/Ton)

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken son 5 yıllık süreçte ortalama 836 bin tona çıkmıştır. Dünya fındık üretiminin yaklaşık %66'sını gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya, Gürcistan ve Azerbaycan takip etmektedir.

Dünyada fındık tüketiminin tamamına yakını Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilmekte ve büyük ölçüde çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Dünya fındık ihracatının son 5 yıllık ortalaması kabuklu fındık karşılığı 684 bin tondur. Bunun %75'ini Türkiye gerçekleştirmektedir (INC). Dünya fındık üretim ve ihracatının çok önemli bir kısmını Türkiye'nin sağlamasından dolayı ülkemizin iç piyasada uyguladığı politikaların dünya piyasaları ve fiyatlarına etkisi de fazla olmaktadır.

Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Gürcistan, ABD, Azerbaycan ve Almanya'dır. Bununla birlikte üretici olmamalarına rağmen ithal ettiği fındığı, iç veya işlenmiş olarak ihraç eden ülkeler Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve İsviçre'dir.

4-Ülkemiz Fındık İhracatı

Ülkemiz ekonomisinde önemli bir yeri olan fındık, ihracat geliri ile de ekonomimize önemli katkı sağlamaktadır. 2017 yılı ihracat sezonunda ise ihracatımız 160 bin ton/iç karşılığı 320 bin ton kabuklu olarak gerçekleşmiştir. Bu sezonunda 1 milyar 71 milyon 641 bin dolar döviz girdisi elde edilmiştir. İhracatımız miktar olarak 2012/13 sezonunun altında olsa da değer olarak Cumhuriyet tarihinin en yüksek fındık geliri elde edilen sezonu olarak değerlendirilmektedir. 2015/16 sezonunda 250 bin ton fındık ihracatı ile 2.280 milyar dolar döviz girdisi elde edilmiştir.

Türkiye’de fındık ihracatı genel olarak kabuklu **fındık, iç fındık, fındık ezmesi, fındık unu, fındık püresi, fındık yağı, krokan ve işlenmiş fındık** olmak üzere sekiz grupta gerçekleşmektedir.

Türkiye’nin 2013–2017 yılları arasındaki ortalama ihracat miktarı (yıllık/iç fındık) 253 bin ton dur. 2017 yılında ülkemiz fındık ihracatının %59’u natürel iç fındık, %17’si işlenmiş fındık, %24’ü ise ileri işlenmiş fındıktır (KİB).

2001 yılı verilerine göre ihracatımıza konu olan fındığın %81,2’si AB ülkelerine gönderilmesine rağmen bu oran 2017 yılında %75’e gerilemiştir. Bunun nedeni ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. Türkiye fındık ihracatında son beş yıllık ortalamaya göre ilk sırayı %31 ile İtalya, ikinci sırayı ise %14 ile Almanya almaktadır. Türkiye’nin diğer önemli pazarları sırasıyla Fransa, Kanada, Avusturya, İsviçre Polonya, ve ABD’dir (KİB). Çin’in ihracat miktarı yıllar itibarıyla artış göstermektedir

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Türkiye'nin Fındık Dış Ticareti (Miktar/Değer)

Yıl	İhracat		İthalat	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
2000	112.752.483	367.916.165	544.512	1.498.447
2001	175.403.423	487.013.094	498.035	1.589.800
2002	170.106.941	381.630.891	1.924.129	5.206.925
2003	140.821.432	416.109.897	1.028.642	2.616.245
2004	134.872.168	738.128.449	845.994	4.130.167
2005	131.905.733	1.208.170.37	1.290.124	11.157.780
2006	159.178.373	910.614.287	2.438.394	20.186.314
2007	140.299.605	909.914.361	2.053.732	12.079.695
2008	136.323.336	782.941.975	1.842.300	13.385.284
2009	129.107.482	711.980.531	1.518.076	8.378.443
2010	151.212.266	897.233.933	498.151	3.211.533
2011	146.881.548	1.043.327.885	1.540.506	10.905.521
2012	162.949.427	1.058.737.828	807.162	5.512.921
2013	163.999.607	1.027.389.129	1.940.128	11.845.301
2014	147.644.892	1.343.396.481	1.154.237	10.305.647
2015	143.369.591	1.641.592.841	1.684.102	21.451.848
2016	134.120.160	1.162.735.465	1.589.969	15.616.793
2017	160.457.250	1.071.112.641	2.231.205	18.512.083
2018*	70.036.575	424.310.223	1.288.346	8.423.446

*Ocak-Mayıs

Kaynak; TÜİK 2019

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi, üretim maliyetlerini artırmakta, uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Çikolata sanayiinde faaliyet gösteren firmaların hammadde tedarik fiyatlarını azaltmak amacıyla fındık yetiştiriciliğini teşvik ettikleri Azerbaycan

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

ve Gürcistan'daki üretim artışının ve piyasaya yeni girecek olan ülkelerin üretimleri, gelecek yıllarda ihracatımızı olumsuz yönde etkileyecektir.

2016 yılında fındık ihracatımızdaki ilk beş ülke sırasıyla; İtalya (% 23), Almanya (% 22), Fransa (% 10), Kanada (% 5) ve Polonya (% 4) olarak gerçekleşmiştir. Türler itibariyle son yıllarda fındık ihracatımızın seyri incelendiğinde, ihracatımızın hemen hemen tamamına yakınının işlenmiş veya iç fındık şeklinde ihraç edildiği (% 63 iç fındık, % 16 işlenmiş bütün halde fındıklar, % 21 ileri işlenmiş fındıklar) görülmektedir.

Fındık İhraç Ettiğimiz Ülkeler

Ülkeler	2016		2017		2018*	
	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%
İtalya	47.738.830	35,59	50.220.835	31,30	19.912.931	28,43
Almanya	15.331.307	11,43	23.038.305	14,36	8.668.815	12,38
Fransa	15.624.708	11,65	15.909.744	9,92	5.588.040	7,98
Kanada	10.650.518	7,94	10.918.453	6,80	4.241.763	6,06
İsviçre	8.083.704	6,03	8.967.648	5,59	4.476.565	6,39
Polonya	7.421.260	5,53	8.402.370	5,24	2.976.940	4,25
ABD	2.281.777	1,70	3.901.674	2,43	1.988.113	2,84
Hollanda	2.160.942	1,61	3.510.188	2,19	1.352.352	1,93
Çin	1.575.156	1,17	2.806.214	1,75	793.833	1,13
Avustralya	2.670.825	1,99	2.801.035	1,75	1.017.200	1,45
Brezilya	1.869.800	1,39	2.603.500	1,62	1.521.900	2,17
Belçika	1.010.630	0,75	2.266.478	1,41	1.208.132	1,73
Irak	604.342	0,45	1.978.549	1,23	4.785	0,01
İspanya	1.062.688	0,79	1.977.397	1,23	982.775	1,40
Meksika	1.782.085	1,33	1.835.650	1,14	714.000	1,02
Mısır	1.852.100	1,38	1.749.400	1,09	2.141.259	3,06
Rusya	1.174.000	0,88	1.435.210	0,89	1.819.031	2,60
Diğ. Ülkeler	11.225.488	8,37	16.134.600	0,06	10.628.141	15,18
G. Toplam	134.120.160	100,00	160.457.250	100,00	70.036.575	100,00

*Ocak-Mayıs Kaynak; TUIK

Bu eğilimde, ülkemizin sahip olduğu modern kırma ve işleme tesislerinin alıcı ülke standartlarına uygunluğu

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

ve nakliye masraflarından sağlanan tasarruf, belirleyici role sahip bulunmaktadır. Bilindiği üzere fiyatlar rekoltedeki değişimle bağlantılı olarak dalgalı bir seyir izleyebilmektedir. Dünya fındık fiyatlarının belirlenmesinde Türkiye’de oluşan iç piyasa fındık fiyatları etkin rol oynamaktadır.

İthalat

Türkiye’den en fazla fındık ithalatı yapan ülke Almanya’dır. Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla İtalya, Almanya, Fransa, Kanada, Belçika, Rusya ve İsviçre’dir.

Türkiye’nin fındıkta uyguladığı fiyat politikası ve yıllara göre yaşanan belirsizlikler en büyük fındık alıcısı olan Almanya’yı farklı arayışlara itmiştir. Bundan dolayı Almanya’nın son yıllarda Gürcistan ve Azerbaycan gibi yeni ülkelerin üretimlerini artırmaları için yönlendirdiği, üretim alanlarını büyütmesi için desteklediği ve fındık ihtiyaçlarını bu ülkelere karşılamaya yöneldiği görülmektedir.

Çikolata ve Şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadırlar.

5. Türkiye Fındık Üretimi ve Üreticinin Durumu

Türkiye’nin birim alandan diğer üretici ülkelere daha düşük verim elde etmesi, üretim maliyetlerini artırmakta, uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır.

Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmaların hammadde tedarik fiyatlarını azaltmak amacıyla fındık

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

yetiştiriciliğini teşvik ettikleri Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının ve piyasaya yeni girecek ülkelerin üretimleri, gelecek yıllarda fındık ihracatımızı olumsuz yönde etkileyecektir.

Fındık üretim miktarı ve verimlilik, öncelikle don ve kuraklık gibi iklim koşullarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenliğe sıraya dikim, çeşit seçimi, sulama gibi kültürel işlemlerin yeterince doğru yapılmaması ve periyodisite gibi diğer etkenler artırıcı etki yapmaktadır. Verimde ortaya çıkan bu dalgalanma, fındık üretimi ile tüketimi arasında dengesizliğe ve fiyat istikrarsızlığına neden olmaktadır. Bu durum fındık üretiminde farklı ülkelerin ortaya çıkmasına ve üretimlerini artırma çabalarına yol açmaktadır.

Doğu Karadeniz'de, fındık bahçelerinin genelde yaşlı, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı verim seviyesi, Batı Karadeniz illerine göre daha düşüktür. Ayrıca Batı Karadeniz illerinde fındık bahçelerinin daha büyük olması da bu bölgedeki verimliliği artıran unsurlardandır. Bu nedenle bölgedeki dikim alanları hızla artmış, üretim alanları genişlemiş ve fındıklık alanlar verimli taban arazilere kadar yayılmıştır.

Ülkemizde 728.000 hektar alanda fındık üretimi yapılmaktadır. Bu alanlarda yaklaşık 400 bin aile fındık üretmektedir. Üretici, tüccar, fabrikacı ve ihracatçıları baz alarak bir hesap yapılacak olursa, fındık tarımı direk ve endirekt olarak 5 milyon kişiyi ilgilendirmektedir.

Fındık sektörünün tüm taraflarında ve özellikle üretici kesiminde bazı sorunları oldukça önem arz etmektedir. Sektörde önceki yıllarda uygulanan müdahale

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

alımları ile ülkemizdeki fındık alanlarının aşırı genişlemiş, üretim-tüketim arasındaki marj giderek artmış, Ülkemizde arz fazlası stoklar oluşmuş ve arz fazlası stokun piyasalardan çekilmesi neticesinde kamuya olan yük yıldan yıla artmıştır.

Ülkemizde yaklaşık **400 bin üretici, 728 bin ha alanda** fındık üretimi yapmakta ve dolaylı etkileşimlerle birlikte **fındık** yaklaşık **5 milyon kişiyi** etkilemektedir.

İlk defa Doğu Karadeniz Bölgesinde başlanan kültür ırkı fındık yetiştiriciliği; devletin fındığa 1964 yılından sonra alım garantisi vermesi, bölgeden yapılan göçler vb. etkenlerden dolayı önce Batı Karadeniz Bölgesi'ne daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır.

6. Türkiye’de Fındık Üretimi, Alanları ve Verimi

	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Ortalama Verim (Kg/da)	Fiskobirlik Alım Fiyatı (TL/Kg)	Serbest Piyasa Fiyatı (TL/ Kg)
2006	666.226	661.000	99	4,80-5,00	2,60-4,40
2007	663.817	530.000	80	4,95-5,35	3,30-4,80
2008	663.192	800.791	121	4,70-5,00	2,40-3,00
2009	642.866	500.000	78	4,50-4,75	4,10-4,80
2010	667.865	600.000	90	4,55-4,85	3,60-4,00
2011	696.964	430.000	62	6,75-7,00	3,85-7,80
2012	701.407	660.000	94	4,75-5,00	3,90-5,20
2013	702.144	549.000	78	6,12-10,82	4,90-11,50
2014	701.141	450.000	59	10,86-24,10	9,00-20,40
2015	702.628	646.000	92	10,97-13,27	7,50-14,50
2016	705.445	420.000	60	9,00-15,00	8,00-15,75
2017	705.500	675.000	95	8,00-11,88	7,50-12,50
2018	728.380	515.000	71	14.00-14.00	12.00-16.30

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

7. İller Bazında Fındık İstatistikleri

Türkiye'nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar da görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yağlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim seviyesi; Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin verim düzeyine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

İl Bazında Fındık Dikim Alanı ve Verim Miktarları

İLLER	2013			2014			2015			2016			2017		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)
GİRESUN	81.342	117.729	69	31.567	117.137	27	105.023	117.111	90	37.591	117.087	32	93.339	117.102	80
ORDU	178.357	227.183	79	84.874	227.183	37	200.938	227.183	88	93.030	227.092	41	213.572	227.092	94
SAMSUN	69.392	89.594	77	73.544	89.594	82	90.857	90.623	100	67.855	93.609	72	96.240	93.618	103
TRABZON	44.537	65.485	68	31.065	65.432	47	39.126	65.350	60	28.978	65.533	44	41.594	65.552	63
GÜMÜŞHANE	876	837	105	878	822	107	723	802	90	483	800	60	500	810	62
RİZE	1.377	3.610	38	1.122	3.607	31	1.303	3.607	36	881	2.539	35	1.331	2.439	55
ARTVİN	14.420	8.850	163	9.346	8.665	108	6.314	8.665	73	5.022	8.694	58	4.149	8.805	47
TOKAT	0	0	0	506	2.752	18	3.433	2.802	123	1.921	2.812	68	1.869	2.822	66
SİNOP	1.112	1.676	66	1.078	1.676	64	1.175	1.701	69	1.080	1.701	63	1.118	1.720	65
DÜZCE	48.295	62.706	77	69.503	62.685	111	69.344	62.685	111	54.493	62.685	87	74.350	63.144	118
SAKARYA	64.540	72.175	89	94.895	72.173	131	82.708	72.598	114	77.279	72.798	106	88.840	73.084	122
ZONGULDAK	19.105	23.591	81	30.148	23.591	128	22.572	23.591	96	28.428	23.619	120	30.932	23.834	130
KOCAELİ	8.531	8.016	106	7.323	7.966	92	7.530	8.062	93	7.033	7.981	88	11.898	7.981	149
KASTAMONU	5.102	7.473	68	4.231	7.471	57	5.213	7.471	70	5.769	8.227	70	6.210	8.382	74
BARTIN	5.684	6.000	95	6.688	6.000	111	6.765	6.000	113	7.153	5.937	120	5.972	5.938	101
BOLU	0	0	0	364	1.089	33	366	1.089	34	228	1.202	19	225	1.233	18
DiĞER	6.330	7.219	88	2.868	3.299	87	2.610	3.287	79	2.776	3.109	89	2.861	3.111	92
G.TOPLAM	549.000	702.144	78	450.000	701.141	64	646.000	702.627	92	420.000	705.445	60	675.000	706.667	96

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar da görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yağlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim seviyesi; Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin verim düzeyine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

8. Samsun İli Fındık İstatistikleri

-Fındık Karadeniz bölgesinde yaklaşık 3150 köyde, 400.000 dolaylarındaki çiftçi ailesinin direk olarak geçim kaynağıdır.

-2018 TÜİK verilerine göre **Samsun** ilinde 114.524 hektar alanda 66.363 ton fındık üretilmiştir.

Samsun İli Fındık Üretim Alanları

İlçe Adı	Toplu Fındık Alanı (da)	Üretim (ton)
Alaçam	2.050	124
Asarcık	5.500	101
Kavak	997	26
Ayvacık	89.520	4.980
Bafra	22.120	1.613
Çarşamba	455.500	26.320
Ondokuz Mayıs	27.200	2.990
Salıpazarı	141.000	9.779
Tekkeköy	60.000	3.415
Terme	275.000	13.188
Yakakent	550	42
Atakum	30.939	2.221

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Havza	63	2
Ladik	300	4
Canik	29.201	1.291
İlkadım	5.300	270
SAMSUN	1.145.240	66.363

Kaynak: TÜİK, 2018

- **Samsun** İlinde 2018 yılında üreticilere toplam 76 milyon TL alan bazlı destek verilmiştir.

- **Samsun** İlinde 2009 yılından bu güne kadar üreticilere toplam da 957 milyon TL alan bazlı destek verilmiştir.

9. Samsun ili Alan Bazlı Fındık Destekleme Ödemeleri

İlçeler-2018	İşletme Sayısı	Destekleme Miktarı-TL
Alaçam	209	210.401,86
Asarcık	706	809.744,00
Atakum	1.544	3.060.224,91
Ayvacık	5.471	15.264.024,09
Bafra	1.049	2.460.816,30
Canik	2.045	5.013.612,46
Çarşamba	3.922	11.104.952,16
İlkadım	358	494.020,17
Ondokuzmayıs	1.133	3.157.127,63
Salıpazarı	5.175	14.294.190,58
Tekkeköy	2.949	8.228.220,49
Terme	5.167	12.471.513,14
Ladik	1	1.564,51
Yakakent	73	42.118,52
TOPLAM	29.802	76.612.530,82

Tarım İl Müd: 2018

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

10. Samsun İli Rakım Bazlı Fındık Alanları

İlçesi	0-250 (m)	251-500 (m)	501-750 (m)	751-1528 (m)	Toplam
Alaçam	970 da	490 da	275 da	70 da	1.805
Asarcık	0 da	940 da	1050 da	745 da	2.735
Atakum	6175 da	4975 da	7320 da	4500 da	22.970
Ayvacık	15035 da	27260 da	30350 da	6625 da	79.270
Bafra	8270 da	9655 da	2570 da	60 da	20.555
Canik	1820 da	4220 da	7840 da	1575 da	15.455
Çarşamba	218815 da	20205 da	6690 da	650 da	246.360
İlkadım	2460 da	1900 da	930 da	175 da	5.465
Salıpazarı	46295 da	47450 da	27170 da	12060 da	132.975
Tekkeköy	22050 da	12200 da	14150 da	1850 da	50.250
Terme	222710 da	31775 da	4045 da	220 da	258.750
Yakakent	270 da	110 da	120da	10 da	510
19 Mayıs	7240 da	9540 da	7820 da	1580 da	26.180
Toplam	552110 da	170720 da	110330 da	30120 da	

11. Fındık Üretimine İzin Verilecek Yerler

Fındık Alanlarının Tespitine Dair 2014/7253 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre 16 il ve bunlara bağlı 123 ilçede yasal olarak fındık dikimi yapılabilmektedir.

Kararname ile bu il ve ilçeler dışındaki il ve ilçelerin tamamı ile yukarıdaki il ve ilçelerde 1 inci ve 2 nci sınıf tarım arazilerinde, %6'dan daha az eğimli 3 üncü sınıf tarım arazilerinde, fındık bahçesi tesis edilmesine ve yenilenmesine izin verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Ticarete konu yetiştiriciliğin tamamına yakını Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu, Rize, Bolu ve Tokat'ta gerçekleştirilmektedir.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

İL	Üretime İzin Verilen İlçeler
Ordu	Bütün ilçeler
Trabzon	Bütün ilçeler
Zonguldak	Bütün ilçeler
Bartın	Bütün İlçeler
Sakarya	Kocaali, Karasu, Akyazı, Hendek, Ferizli, Karapürçek, Kaynarca, Adapazarı, Arifiye, Erenler, Geyve, Pamukova, Sapanca, Serdivan, Söğütlü ve Taraklı
Samsun	Çarşamba, Terme, Ayvacık, Salıpazarı, Ondokuzmayıs, Tekkeköy, Alaçam, Yakakent, İlkadım, Bafra, Asarcık, Canik ve Atakum
Giresun	Merkez, Bulancak, Keşap, Tirebolu, Görele, Eynesil, Espiye, Dereli, Çanakçı, Güce, Doğankent, Yağlıdere ve Piraziz
Düzce	Merkez, Akçakoca, Cumayeri, Gölyaka, Çilimli, Gümüşova, Yığılca ve Kaynaşlı
Kastamonu	Abana, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, İnebolu ve Doğanyurt
Sinop	Merkez, Ayancık, Türkeli, Erfelek, Gerze ve Dikmen
Artvin	Borçka, Arhavi, Hopa ve Murgul
Rize	Ardeşen, Fındıklı ve Pazar
Bolu	Göynük ve Mudurnu
Kocaeli	Kandıra
Gümüşhane	Kürtün
Tokat	Erbaa

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

2018 yılı TÜİK verilerine göre 728.000 hektarlık alanda 515.000 ton üretimle fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dikim alanlarının %60'ına tekabül eden 436.800 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz'de yer almaktadır. Ülkemizde son beş yıllık ortalama fındık üretimi 537 bin ton olmakla birlikte 2012 yılında 660 bin ton, 2017 yılında 675 bin ton ve 2018 yılında ise 515 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Fındık tarımı yapılan bölgeler üç gruba ayrılmaktadır.

- a) I. Standart Bölge: Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin
- b) II. Standart Bölge: **Samsun**, Sinop, Kastamonu, Zonguldak, Bolu, Düzce, Bartın, Sakarya ve Kocaeli
- c) Çerezlik Bölge: Başta İstanbul ve Bursa olmak üzere 25 kadar ilimizi kapsamaktadır.

Bölgede yapılan çalışmalara göre Optimal Büyüklükte Tarım İşletmeciliğinin Tesisi için bölgede en elverişli şartlarda normal bir ailenin fındık tarımı ile geçimini sağlayabilmesi amacıyla yaklaşık **22 dekarlık** bir fındık bahçesine sahip olması gerekirken **işletmelerin ortalama büyüklüğü 14 dekar**dır.

Türkiye'de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelerden daha düşüktür. Türkiye'nin ortalama dekara fındık verimi 78 kg'dır.

FAO verilerine göre 2012-2016 yılları arasında ortalama dekara fındık verimi ABD'de 268 kg,

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Gürcistan'da 177 kg, Azerbaycan'da 119 kg, İtalya'da 142 kg ve İspanya'da ise 102 kg'dır.

Türkiye'nin fındık veriminde yıllara göre bazı nedenlerden dolayı önemli dalgalanmalar da görülmektedir. Bunların başında; **Optimal Büyüklükte Tarım İşletmesinin yetersizliğidir.** Daha önce bahsedildiği üzere bölgede yapılan çalışmalara göre **işletmelerin ortalama büyüklüğü 14 dekar** iken, en elverişli şartlarda normal **bir ailenin fındık tarımı ile geçimini** sağlayabilmesi için **en az 22 dekarlık** bir fındık bahçesine sahip olması gerektiği hesaplanmıştır.

Bu nedenin dışında; İklim şartlarının bazı yıllar olumsuzluğu (don ve kuraklık gibi), İşletme ölçeğinin küçüklüğü, çeşit seçimi, sıraya dikim ve sulama gibi gerekli kültürel işlemlerin yeterince doğru yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır.

Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim seviyesi; Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin verim seviyesine göre daha düşüktür.

Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

12. Fındık Tüketimi ve Satış

Fındıkta bir pazar sorunu yaşanmaktadır. Fındığın İç piyasaya satışıyla yıllık tüketim 120.000 ton üzerinde görülse de kişi başına yaklaşık 600-700 gr tüketim olmaktadır. Tabloda yer alan yüksek tüketim rakamları,

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

FKB ve TMO'nun arz fazlası stoklarını yağ imalatında kullanmasından kaynaklanmaktadır.

Son yıllarda fındık iç piyasa tüketim miktarı 100–120 bin ton civarında olup fındık yağı dâhil son 5 yıllık tüketim ortalaması 129 bin tondur

Fındığın iç tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak **kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–120 bin ton** civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Türkiye'de üretilen fındığın %80-85'i ihraç edilmekte, %15-20'si ise iç piyasada tüketilmektedir. Türkiye'nin son üç yılda ortalama ihracat miktarı 145 bin tondur. TMO verilerine göre ülkemiz fındık ihracatının %64'ü natürel iç fındık, %12'si işlenmiş fındık, %24'ü ise ileri işlenmiş fındıktır.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin artırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

Fındığın yurt içindeki tüketiminin ve ihracatının artırılması amacıyla Ekonomi Bakanlığı koordinasyonunda sektörel bazda tanıtım grupları oluşturulmuştur. Fındık ta tarımsal ürünler tanıtım grubunda yer almaktadır. Sürdürülen reklam ve tanıtım faaliyetleri ile tüketim miktarının artması beklenmektedir.

Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu karşılığı, Ton)

2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	Ortalama
150.000	142.000	100.000	120.000	105.000	134.000	129.400

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Fındıkta hem dış pazarda hem iç pazarda üretim rekoltesine göre fiyat ve tüketim sorunları görülmektedir.

TMO ve Serbest Piyasa Alım Fiyatları

	TMO Alım Fiyatı (TL/Kg)	Serbest Piyasa Fiyatı (TL/ Kg)
2002	1,60-1,62	1,15-1,90
2003	2,50-3,05	2,20-5,05
2004	5,05-5,25	4,50-7,30
2005	7,05-7,45	2,20-6,50
2006	4,80-5,00	2,60-4,40
2007	4,95-5,35	3,30-4,80
2008	4,70-5,00	2,40-3,00
2009	4,50-4,75	4,10-4,80
2010	4,55-4,85	3,60-4,00
2011	6,75-7,00	3,85-7,80
2012	4,75-5,00	3,90-5,20
2013	6,12-10,82	4,90-11,50
2014	10,86-24,10	9,00-20,40
2015	10,97-13,27	7,50-14,50
2016	9,00-15,00	8,00-15,75
2017	8,00-11,88	7,50-12,50
2018/2019	14,00	11,85-16,30 9.00-16.00

Türkiye’de üretilen fındığın her yıl değişmekle birlikte yaklaşık olarak %15-20 kadarı iç piyasada tüketilmekte, %80-85’i ise ihraç edilmektedir. Türkiye’nin 2012–2016 yılları arasındaki ihracat (yıllık) ortalaması 252 bin ton iç fındıktır. 2016 yılında ülkemiz

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

findık ihracatının %58'ini natürel iç findık, %16'sını işlenmiş findık, %26'sını ise ileri işlenmiş findık olarak yapmıştır (KİB).

Fındık ihracatımızda AB'nin payı 2001 yılı verilerine göre %81,2 iken bu oran 2016 yılında %77 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni ise ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır.

13. Fındık İhracatının Bitkisel Ürün İhracatındaki Payı

Ürün Grupları	2016		2017		2018*	
	Değer (Bin \$)	%	Değer (Bin \$)	%	Değer (Bin \$)	%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	6.364.111	39,46	6.372.512	37,96	3.758.775	38,26
Yaş Meyve ve Sebze	1.979.079	12,27	2.231.391	13,29	1.279.685	13,02
Meyve Sebze Mamulleri	1.322.332	8,20	1.416.698	8,44	889.825	9,06
Kuru Meyve ve Mamulleri	1.298.657	8,05	1.282.238	7,64	681.881	6,94
Fındık ve Mamulleri	1.988.346	12,33	1.868.309	11,13	921.659	9,38
Zeytin ve Zeytinyağı	190.885	1,18	323.076	1,92	260.451	2,65
Tütün	1.010.330	6,27	948.665	5,65	529.983	5,39
Süs Bitkileri ve Mamulleri	81.357	0,50	84.808	0,51	69.399	0,71
Su Ürün.ve Hayv.Mam.	1.891.072	11,73	2.260.996	13,47	1.433.748	14,59
Bitkisel Ürünler Toplam	16.126.169	100,00	16.788.694	100,00	9.825.406	100,00
TOPLAM İhracat	131.676.179	-	147.315.873	-	81.136.816	-
Bitkisel Ürünlerin Toplam İhracattaki Payı (%)	12,25		11,40		12,11	
Fındık ve Mamullerinin Toplam İhracatta Payı (%)	1,51		1,27		1,14	

Ocak-Temmuz Kaynak; TİM

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

İhracattaki son 5 yıl ortalamaya göre **ilk sırayı %22,8 ile Almanya**, ikinci sırayı ise %21,02 ile İtalya almaktadır. Diğer önemli pazarları sırasıyla Fransa, Avusturya, Belçika, Kanada, İsviçre ve Polonya oluşturmaktadır (KİB). Dünya fındık fiyatlarının belirlenmesinde ülkemizde oluşan fındık fiyatları etkin rol oynamaktadır. İhraç fiyatının yüksek olması durumunda **en büyük rakiplerimiz olan İtalya ve İspanya, AB'nin sağladığı destekler ve nakliye avantajını kullanarak** daha düşük fiyatla stoklarını eritmektedirler. Hasat dönemlerine devrolan stoklar genellikle ülkemizde kalmaktadır. İlk iki sırada yer alan grup içinde çok sayıda bitkisel ürünün yer aldığı göz önüne alınacak olunursa, fındığın ihracattaki payı daha iyi anlaşılacaktır. Fındığın toplam ihracat içindeki payı ise %1-1.5 düzeyindedir.

14. Fındık İhraç Ettiğimiz Ülkeler

Dünya fındık ihracatının yaklaşık üçte ikisi ülkemiz tarafından gerçekleştirilmektedir. Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler; Gürcistan, İtalya, Azerbaycan'dır.

Üretici olmamalarına rağmen ithal ettiği fındığı, iç veya işlenmiş olarak ihraç eden Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika ve İsviçre gibi ve bazı Avrupa ülkeleri de fındık ihracatçısı ülkeler arasında yer almaktadır. Dünyada fındık tüketiminin tamamına yakını Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilmekte ve büyük ölçüde çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Dünya fındık üretim ve ihracatının çok önemli bir kısmını Türkiye'nin sağlamasından dolayı ülkemizin iç piyasada uyguladığı politikaların dünya piyasaları ve fiyatlarına etkisi de fazla olmaktadır.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Ülkeler	2016		2017		2018*	
	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%
İtalya	47.738.830	35,59	50.220.835	31,30	19.912.931	28,43
Almanya	15.331.307	11,43	23.038.305	14,36	8.668.815	12,38
Fransa	15.624.708	11,65	15.909.744	9,92	5.588.040	7,98
Kanada	10.650.518	7,94	10.918.453	6,80	4.241.763	6,06
İsviçre	8.083.704	6,03	8.967.648	5,59	4.476.565	6,39
Polonya	7.421.260	5,53	8.402.370	5,24	2.976.940	4,25
ABD	2.281.777	1,70	3.901.674	2,43	1.988.113	2,84
Hollanda	2.160.942	1,61	3.510.188	2,19	1.352.352	1,93
Çin	1.575.156	1,17	2.806.214	1,75	793.833	1,13
Avustralya	2.670.825	1,99	2.801.035	1,75	1.017.200	1,45
Brezilya	1.869.800	1,39	2.603.500	1,62	1.521.900	2,17
Belçika	1.010.630	0,75	2.266.478	1,41	1.208.132	1,73
Irak	604.342	0,45	1.978.549	1,23	4.785	0,01
İspanya	1.062.688	0,79	1.977.397	1,23	982.775	1,40
Meksika	1.782.085	1,33	1.835.650	1,14	714.000	1,02
Mısır	1.852.100	1,38	1.749.400	1,09	2.141.259	3,06
Rusya	1.174.000	0,88	1.435.210	0,89	1.819.031	2,60
D. Ülkeler	11.225.488	8,37	16.134.600	10,06	10.628.141	15,18
G. Toplam	134.120.160	100,00	160.457.250	100,00	70.036.575	100,00

*Ocak-Mayıs Kaynak; TÜİK

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi, üretim maliyetlerini artırmakta, uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmaların hammadde tedarik fiyatlarını azaltmak amacıyla fındık yetiştiriciliğini teşvik ettikleri Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının ve piyasaya yeni girecek ülkelerin üretimleri, gelecek yıllarda fındık ihracatımızı olumsuz yönde etkileyecektir.

Fındığın ikame ürünü olarak rakibi olan bademin üretimi, tüketimi ve çikolata, şekerleme sanayisinde kullanımını artmaktadır. Badem fiyatlarının fındığa göre

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulunun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.

Fındık İşleme Sanayi

Fındık işleme sanayinin ürünleri üç gruba ayrılmaktadır:

1) Birinci Jenerasyon Ürünler: Kavrulmuş, beyazlatılmış, kıyılmış, dilinmiş, toz ve ezme fındık çeşitleri

2) İkinci Jenerasyon Ürünler: Fındık fureleri, krokanlar ve nugatlar.

3) Üçüncü Jenerasyon Ürünler: Fındık filipsleri, fındık drajeleri, araştırmaları süren diğer ürünler Birinci ve ikinci jenerasyon ürünleri daha çok yarı mamul olarak ihraç edilmektedir. Üçüncü jenerasyon ürünleri için çalışmalar sürmektedir.

Fındık Kırıcı Fabrikalar ve Kapasiteleri

İller	Fabrika Sayısı	Kapasite (Ton-İç/8 Saat)
Sakarya	21	840
Düzce	17	875
Zonguldak	6	270
Samsun	13	605
Ordu	41	1.898
Giresun	21	672
Trabzon	9	237
Toplam	128	5.397

Fındık yakın yıllara kadar sadece kabuklu ve iç olarak yurt dışına ihraç edilirken bugün ihracatın önemli

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

bir bölümü işlenmiş olarak yapılmaktadır. Diğer taraftan fındık kırma fabrikalarının da sayısı ve kapasiteleri giderek artmış, bu suretle ihracata mal hazırlayacak imkânlar sağlanmıştır. Karadeniz Bölgesi Fındık İhracatçılar Birliği kaynaklarına göre özel sektör fındık kırma fabrikaları sayısı 128'e çıkmıştır.

15. Önemli Fındık Üretici Ülkeler ve Politikalar

ABD'deki Oregon Fındık Yetiştiricileri (HGO), ABD fındığının en büyük işleyicileri ve pazarlayıcılarıdır. Bu birlik, fındık yetiştiricilerinin oluşturduğu bir kooperatif olup 5 yıllık ortalamaya göre 34 bin tonluk üretimle dünya fındık arzının %4'ünü gerçekleştirmekte ve 26 bin ton ihraç etmektedir.

İtalya son beş yıllık ortalamaya göre 104 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %13'ünü gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 109 bin ton kabuklu fındık ithal, 33 bin ton kabuklu fındık ihraç etmektedir (INC).

Azerbaycan son beş yıllık ortalamaya göre 38 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %5'ini gerçekleştirmekte olup yıllık ortalama 18 bin ton fındık ihraç etmektedir (INC).

Gürcistan son beş yıllık ortalamaya göre 43 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %5'ini gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 40 bin ton kabuklu fındık ihraç etmektedir (INC).

İspanya ise son beş yıllık ortalamaya göre 19 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının % 2'sini gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 9

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

bin ton kabuklu fındık ithal, 4 bin ton kabuklu fındık ihraç etmektedir (INC).

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi, uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır.

Bununla birlikte Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının önümüzdeki yıllarda ülkemizin fındık ihracatını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir.

Son yıllarda dış piyasalarda fındık fiyatlarının yüksek olması ve bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük olması nedeniyle fındık üretimi yaygınlaşmaktadır.

Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar da ham madde giderlerini azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da fındık yetiştiriciliğini teşvik ederek Türkiye'nin pazardaki etkinliğini azaltmayı hedeflemektedirler. Bir diğer husus da fındığın ikame ürünü olan bademin dünyada tüketiminin ve çikolata, şekerleme sanayisinde kullanımının artmasıdır. Badem fiyatlarının fındığa göre daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulunun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.

16. Alan Bazlı Gelir Desteği ve Telif Edici Ödeme

2009/15201 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ortaya konulan bazı destek kararları alınmıştır. **Ruhsatlı alanlarda;** üretim yapan fındık yetiştiricilerimize “**Alan Bazlı Gelir Desteği**”,

Ruhsatsız alanlarda; fındık yetiştiriciliği yapanlara ise alternatif ürünlere geçmeleri halinde “**Telif Edici Ödeme**” yapılması kararlaştırılmıştır

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Karar ile fındık üreticilerine yılda bir defaya mahsus olmak üzere 2009, 2010 ve 2011 yıllarında her yıl için 150 TL/da alan bazlı gelir desteği ödemesi yapılması, ayrıca Fındık Alanlarının Tespitine Dair Karar hükümleri çerçevesinde fındık bahçelerini sökerek alternatif ürüne geçen üreticilerden 2009-2010 döneminde başvuranlara, ilk yıl için 300 TL/da, ikinci ve üçüncü yıllar için 150 TL/da olmak üzere 3 yılda toplam 600 TL/da, 2010-2011 döneminde başvuranlara, ilk yıl için 300TL/da, ikinci yıl için 150 TL/da olmak üzere 2 yılda toplam 450 TL/da, 2011-2012 döneminde başvuranlara 300 TL/da telafi edici ödeme yapılması kararlaştırılmıştır.

2013/4245 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile stratejinin 2012-2014 döneminde de sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

28/1/2013 tarihli ve 2013/4245 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Fındık Üreticilerine Alan Bazlı Gelir Desteği ve Alternatif Ürüne Geçen Üreticilere Telafi Edici Ödeme **Yapılmasına Dair Karar kapsamında;**

1- 22/11/2001 tarihli ve 2001/3267 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Fındık Alanlarının Tespitine Dair Karar ile belirlenen ve ruhsat verilen sahalarda fındık yetiştiriciliği yapan fındık üretici belgesine sahip, kamu kurum ve kuruluşları hariç gerçek ve tüzel kişilere 2012 yılı ürünü için 150 TL/da, 2013 yılı ürünü için 160 TL/da ve 2014 yılı ürünü için 170 TL/da alan bazlı gelir desteği ödemesi yapılması,

2- Fındık Alanlarının Tespitine Dair Kararın 1 inci maddesinde belirtilen il ve ilçelerdeki (14 il,105 ilçe), birinci sınıf, ikinci sınıf ve % 6'dan daha az eğimli üçüncü

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

sınıf tarım arazilerinde ruhsatsız fındık bahçelerini sökerek alternatif ürüne geçen kamu kurum ve kuruluşları hariç gerçek ve tüzel kişilere, telafi edici ödeme desteği ödemesi yapılması kararlaştırılmıştır.

Telafi edici ödeme desteği;

a) 2012 yılı için başvuranlara, ilk yıl için 300 TL/da, ikinci ve üçüncü yıllarda ise her bir yıl için 150 TL/da olmak üzere üç yılda toplam 600 TL/da,

b) 2013 yılı için başvuranlara, ilk yıl için 300 TL/da, ikinci yıl için 150 TL/da olmak üzere iki yılda toplam 450 TL/da,

c) 2014 yılı için başvuranlara ise 300 TL/da olarak belirlenmiştir.

d) **2018 yılında da** bu destek uygulaması devam etmiştir.

17. Fındık Stratejisi Uygulanması

Bunlar göz önüne alınarak;

2009 yılı Hükümet Programı çerçevesinde, “**Fındık ürününün desteklemesine ilişkin uygulamanın rasyonel hale getirilmesi**” amacıyla bir **STRATEJİ** belirlenmiştir.

Fındık Stratejisi Uygulaması Sonucunda;

1. %6 meyilin üzerindeki Yasal üretim alanlarındaki üretici ve üretim korunarak, **haksız rekabete uğramaları** engelleneceği,
2. Yasal alanlarda yaşlı, düşük verimli ve hastalıklı bahçelerin sökülerek yüksek verimli, dayanıklı, sulama, bakım, hasat yönünden teknolojiye ve

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

mekanizasyona uygun bahçelerin tesisi için düşük faizli, uzun vadeli ve hibe destekli kredilerin sağlanmasıyla maliyetlerin düşeceği ve verimin yükseleceği,

3. Böylece **Fındık bahçelerinin parçalanmasının engelleneceği** ve Optimal ölçekte birleşmeleri özendirileceği ve **Gerçek Üreticinin refah seviyesinin** yükseleceği,
4. Taban arazilerde verilecek düşük faizli, uzun vadeli ve hibe destekli kredilerle katma değeri yüksek olan ürünlere geçiş artırılabileceği,
5. **Arz ve talep dengesi** sağlanacağı,
6. Fiyat serbest piyasada oluşacak, rakip ülkelerin üretimi **cazibesini yitireceği**,
7. Ülkemiz, uluslararası piyasalardaki **ürün arzında belirleyici** olacağı,
8. Kamu harcamalarında **azalma** sağlanacağı,
9. **Gerçek üreticiye Sürdürülebilir** bir destekleme modeli uygulanacağı,
10. Fiyatta ve **ihracat gelirlerinde istikrar** sağlanacağı ve **Dolayısıyla yüksek fiyat ve müdahale beklentisi azalacağı; öngörülmektedir.**

Bilindiği üzere 2844 sayılı “Fındık Üretim Planlanması Ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi Hakkında Kanunun” 2. maddesinde 2. bendinde “tahmin edilen yüksek verimli ve kaliteli üretim hedeflerine ulaşabilmek için fındık üretimine izin verilecek yeni alanların”

Tekniğine göre oluşturulması, Ruhsatlı alanlarda yaşlı ve verimsiz bahçelerin sökülerek yüksek verimli ve dayanıklı çeşit dikimlerinin, **hasat ve bakım için sıraya dikim gibi diğer uygulamalar olabildiğince mekanizasyona uygun olarak düzenlenmesi için** son yıllarda bazı destekler verilmiş, ancak sürecin düşük faizli, uzun vadeli ve hibe destekli projelerle desteklenerek hızlandırılması isabetli bir yaklaşım olacaktır.

18. Destekleme Sisteminde Sonraki Beklentiler

2013/4245 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın uygulama süresi 2014 yılında (2015 bütçesinden) yapılan ödemeler ile tamamlanmıştır.

Fındık stratejisinin uygulanmaya başlandığı 2009 yılından bu güne rekolte fazlalığı sorunu yaşanmamış olmasının da etkisi ile fındık sektörünün serbest piyasa koşullarında şekillendirilmesine yönelik geçiş dönemi uygulamalarında bir sorun yaşanmamıştır. Ancak, arz fazlası sorunu yaşanması muhtemel dönemler için sistemin işleyişi test edilememiştir.

Fındık Alanlarının Tespitine Dair Karar ile belirlenen ve ruhsat verilen sahalarda fındık yetiştiriciliği yapan fındık üretici belgesine sahip, kamu kurum ve kuruluşları hariç gerçek ve tüzel kişilere 9/11/2015 tarihli ve 2015/8215 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Fındık Üreticilerine Alan Bazlı Gelir Desteği Ödenmesine Dair Karara dayanılarak bugüne kadar 170 TL/da alan bazlı gelir desteği ödemesi yapılmıştır.

Sonuç itibariyle, sektörün paydaşlarının beklentilerine paralel olarak fındık üreticilerine sağlanan

desteğin alan bazlı destek, gübre ve mazot desteğinin sürdürülmesi yönünde hakim görüş vardır.

19. Üretimde Yapılması Gerekenler

Dikimine izin verilen %6 eğimin üzerinde ruhsatlı alanlarda üretim yapanlar, düz alanlarda üretim yapanlara göre verim ve kalite yönünden düşük ancak maliyet yönünden daha pahalı üretim yaptıklarından dolayı mağdur olma ihtimaliyle karşı karşıya kalacaklardır. Bu mağduriyeti gidermek, Dekara verimi arttırmak ve kg maliyetini düşürmek için önerilerimiz aşağıda sunulmuştur.

a-Teknolojik ve Bilimsel Üretime Geçilmesi

Eski üretim bölgesinde bulunan bahçelerin çoğunluğunun ekonomik ömrünü doldurmuş olduğu ve Fındık ağaçlarında ekonomik verim yaşının yaklaşık 30 yıl olduğu bilinmektedir.

Ekonomik ömrünü tamamlayan bahçelerin kademeli olarak yenilenmesi gerekmektedir.

✓ **Yaşlı ve uygun olmayan** bahçelerin sökülerek **yüksek verimli ve dayanıklı çeşit** dikimleri **desteklenerek** hızlandırılmalıdır. Bu Amaçla İl Tarım ve Orman Müdürlüğü , Araştırma kurumları Fındıkta bölgeye uygun ve yüksek verimli çeşitlerin ve **Tarımsal Yeniliklerin Yaygınlaştırılması Yayım Projeleri** uygulamaktadır.

✓ **Coğrafik yapısı uygun olan arazilerde, Maliyetin yaklaşık % 50'sini oluşturan hasat ve bakım işçiliğini azaltmak için mekanizasyona geçiş** daha fazla

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

desteklenmelidir. Bu amaçla Tarım ve Orman Bakanlığı , TKDK ve OKA üzerinden fındıkta maliyeti azaltacak mekanizasyon için budama, bakım, dikim, hasat hizmeti verebilecek işletmelere yönelik hibe destekli daha fazla proje yapılmalıdır.

✓ Budama, gübreleme, sulama, toprak işleme, hastalık-zararlı ve yabancı otlarla mücadelede mekanizasyon kullanımı eksikliği nedeniyle yetersiz kalınmaktadır. Yüksek verim ve kalite için kültürel işlemlerin zamanında ve yeterince uygulanması önem arz etmektedir.

✓ Yüksek verim, sulama, bakım ve hasat kolaylığı ve ekonomikliği için **Sıraya dikim gibi yeni dikim şekli** ve diğer uygulamalar olabildiğince **mekanizasyona uygun** olarak düzenlenmeli,

✓ **Eğimin** fazla ve **toprağın yüzlek** olduğu yerlerde teraslama ile **eğime dik sıraya dikim** özendirilmeli,

✓ **Verim artışı için uygun olan yerlerde damlama ve yağmurlama sulama** uygulamaları hibe desteklerle daha fazla teşvik edilmeli,

Bunların uygulanmasıyla;

- ✓ Teknoloji kullanımını ekonomik hale getirir.
- ✓ Dekara Verimi artırır.
- ✓ Rekabet gücü artar.
- ✓ Kilogram Maliyetini düşürür.
- ✓ İşletme ve üretim masrafları azalır.

✓ Dolayısıyla yüksek fiyat ve müdahale beklentisi azalır.

b- Dikim Alanlarına İlişkin Politikalar

Fındık üretiminin en uygun alanlarda yapılması ve üretimin talepteki gelişmelere göre yönlendirilmesini düzenlemek amacıyla, 16.06.1983 tarihinde 2844 sayılı Fındık Üretiminin Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

Kanunda, fındık üretimi yapılacak alanların, kalite özellikleri ile arazi kullanma kabiliyet sınırları dikkate alınarak Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Bakanlar Kurulu'na belirlenecek alanlarla sınırlandırılacağı, konu ile ilgili olarak yayımlanacak yönetmelikte yeni fındık dikim alanlarının tespit ve ilanı ile yeni fındık bahçesi tesisine veya yenilenmesine izin verilme usul ve esaslarının düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun ile Devlet planlı bir fındık politikası uygulanması için gerekli hukuki altyapıyı oluşturmuştur.

Anılan Kanun uyarınca “Fındık Üretiminin Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik”, Kanundan 6 yıl sonra yayımlanan, 06.07.1989 tarih ve 89/14313 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmiştir.

Fındık üretimine izin verilecek sahalar ise, Kanundan 10 yıl sonra yayımlanan 07.01.1993 tarih ve 93/3985 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir. 23.12.1994 tarih 94/6519 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında 93/3985 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile fındık üretimine izin verilen alanların dışında kalan alanlarda yapılacak sökülme karşılığı ödenecek tazminat ile ilgili hususlar düzenlenmiştir.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Ancak, kaynak sıkıntısı nedeniyle bahse konu Kararlar uygulama imkanı bulamamıştır.

Tarım sektöründe başlatılan yapısal uyum çalışmalarını desteklemek amacıyla Dünya Bankası ile yapılan görüşmeler neticesinde, 12.07.2001 tarihinde Tarım Reformu Uygulama Projesi İkraz Anlaşması imzalanmıştır. Proje kapsamına, fındık üretiminden vazgeçerek alternatif ürün yetiştirecek üreticilere destek sağlanması da alınmıştır.

Bu alandaki çalışmalara paralel olarak yayımlanan 28.03.2001 tarih ve 2001/2218 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 93/3985 ve 94/6519 sayılı Kararlar yürürlükten kaldırılmıştır. Sökülen fındık alanına önerilen alternatif ürünü eken veya diken üreticiye, fındıktan elde ettiği ortalama net gelir ile yeni ektiği veya diktiği alternatif ürünün ortalama net gelir farkının iki katı tutarında bedel ödenmesi ve bahsi geçen ödemelerin finansmanının uluslararası finans kuruluşlarından sağlanan doğrudan mali kaynak ve/veya kredi yoluyla sağlanması hususları hüküm altına alınmıştır.

Adı geçen İkraz Anlaşması ile uyumlu olarak yayımlanan Bakanlar Kurulu'nun 22.11.2001 tarih ve 2001/3267 sayılı Kararı ile, bu kez 2001/2218 sayılı Karar yürürlükten kaldırılmış ve 3 üncü maddesi ile söz konusu Kararın 1 inci maddesinde belirtilen illerdeki 1 inci, 2 nci ve % 6'dan daha az eğimli 3 üncü sınıf tarım arazilerinde tesis edilmiş fındık sahalarında Alternatif Ürün Programı uygulanması hüküm altına alınmıştır.

22.11.2001 tarih ve 2001/3438 sayılı Kararın ekinde yayımlanan Yönetmelik ile de, fındık üretiminin planlanması ve dikim alanlarının belirlenmesi ile fındık

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

yerine alternatif ürün yetiştirmeyi tercih eden üreticilerin desteklenmesine dair hususlar karara bağlanmıştır. Bu Yönetmelik 14.04.2003 tarih ve 2003/5495 sayılı Kararın ekinde yayımlanan Yönetmelik ile ikraz kullanım koşullarına göre yeniden düzenlenmiştir. (söz konusu Yönetmelik 14.07.2009 tarih ve 2009/15203 sayılı Kararın ekinde yayımlanan “Fındık Üretimine Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile yürürlükten kaldırılmıştır.)

Ancak, 2001-2005 yıllarında uygulamaya konulan alternatif ürün ve söküm uygulaması kapsamında ilk yıl için 200 \$/da (65 \$/da söküm karşılığı), takip eden yıllar için 135 \$/da ödeme öngörülmesine rağmen yaklaşık 400 ha büyüklüğünde bir alanda söküm yapılması için 340 üreticiden başvuru alınabilmiştir.

2009 yılında açıklanan Fındık Stratejisinin bir parçası olarak 2001/3267 sayılı Kararnamede değişiklik yapan 2009/15531 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile fındık dikim alanları yeniden belirlenmiştir.

Bu il ve ilçeler dışındaki il ve ilçelerin tamamı ile yukarıdaki il ve ilçelerde 1 inci ve 2 nci sınıf tarım arazilerinde, % 6'dan daha az eğimli 3 üncü sınıf tarım arazilerinde, fındık bahçesi tesis edilmesine ve yenilenmesine izin verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Değişiklik ile, 750 metre rakımın üzerindeki tarım arazileri için getirilen sınırlandırma kaldırılmış, Gümüşhane İli Kürtün ilçesi, Düzce ili Merkez ve Kaynaşlı ilçeleri ile Sakarya ili Ferizli ve Karapürçek ilçeleri fındık dikimine izin verilen ilçelere dahil edilmiştir. 2011/1424 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, Artvin'in Hopa ve Murgul, Sakarya'nın Kaynarca,

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Bartın'ın Ulus, Kastamonu'nun Doğanyurt ve Samsun'un Alaçam, Asarcık, Atakum, Bafra, Canik, İlkadım, Ondokuzmayıs, Tekkeköy ve Yakakent İlçeleri de fındık üretimine izin verilen alanlara dahil edilmiştir. Son olarak, 07.02.2015 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 2014/7253 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Bolu'nun Göynük ve Mudurnu, Tokat'ın Erbaa, Sakarya'nın Adapazarı, Arifiye, Erenler, Geyve, Pamukova, Sapanca, Serdivan, Söğütlü, Taraklı, Zonduldak'ın bütün İlçeleri (daha önce sadece Alaplı ve Ereğli idi) fındık üretimine izin verilen alanlara dahil edilmiştir.

c- Müdahale Alımları

1938 yılında kurulan Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Fiskobirlik) 1964 yılına kadar kendi nam ve hesabına fındık alımı yapmıştır. 1964 yılından itibaren Giresun, Trabzon ve Ordu illerinde fındık üretiminin özendirilmesi, ihraç gelirlerinin arttırılması ve geçimini fındıktan sağlayan çiftçilerin refah düzeyinin artırılması amacıyla devlet destekleme alımları yapılmıştır. Bu işlem için de 1938 yılında kurularak sektörde faaliyet gösteren bir üretici kuruluşu olan Fiskobirlik görevlendirilmiş ve hizmetlerinin karşılığı olarak komisyon ödenmiştir. Destekleme alımları sonucunda ortaya çıkan zararlar da Devlet bütçesinden karşılanmıştır.

Fiskobirlik 1980 öncesi dönemde genellikle Türkiye fındık üretiminin yarıdan fazlasını almıştır. 1980 sonrası dönemde ise sadece rekoltenin yüksek gerçekleştiği dönemlerde rekoltenin yarıdan fazlası alınmıştır. Bu alım politikalarının sonucunda da 1984

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

yılına kadar Fiskobirlik Türkiye fındık ihracatının önemli bir bölümünü gerçekleştirmiştir. Ancak piyasada satılmayan ürünlerin elinde kalması nedeniyle Fiskobirlik arz fazlası ürünleri stoklayan bir depo haline gelmiştir. Bunun sonucunda da destekleme alımlarından kaynaklanan zararlar ortaya çıkmıştır.

1994 yılından itibaren uygulamaya konulan ekonomik istikrar tedbirlerinin bir sonucu olarak destekleme alımlarına son verilmiştir. Bu dönemden sonra Fiskobirlik, alımlarını Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle gerçekleştirmiştir.

Fiskobirlikçe bu uygulamanın başladığı 1995/96 ürün alım döneminden itibaren (2001/2002 ürün alım dönemi dahil) 7 alım sezonunda, 1.730.983.105 Dolar tutarında alım yapılmış ve Fiskobirliğe toplam 1.550.809.883 dolar tutarında DFİF kaynaklı kredi kullanılmıştır. Bu dönemde Fiskobirlik depolarında bulunan ve satış imkanı bulunmayan fındıklar yağlık olarak işlenmiş ve ortaya çıkan birlik zararları Hazinece üstlenilmiştir.

d- Üretim Odaklı Tarımsal Destek

Üreticiler açısından;

-Yıllarca Fındık alanlarında kontrolsüz üretim olduğundan arz fazlası ürün söz konusudur.

-Fındık ürününde yeter gelirlili işletme büyüklüğü 22 da iken mevcut işletme büyüklüğünün ortalama 14 da olduğu; bu alanın da birkaç parselden oluştuğu bilinmektedir. Tarım arazilerinin miras yoluyla

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

bölünmesinin engellenmesi ve toplulaştırma çalışmasına hız verilmesi gerekmektedir.

-Ülkemizde bugüne kadar uygulanan **Miras Kanunundan** kaynaklı olarak ortalama tarım arazisi büyüklüğü AB'nin (Optimal ölçeğin) çok gerisinde olup, **küçük işletmelerde maliyet, verim ve kalite** gözetilmeksizin üretim yapılmaktadır.

-Bölgede uygulanan **Üretim teknikleri ilkel** olup, **insan ve coğrafik şartlar** nedeniyle **makinelı tarım** yaygın değildir.

- Fındık yetiştiriciliği geleneksel olarak yapılmakta, **modern tarım teknoloji ve tekniklerinden** uzak bir görünüm arz etmektedir.

-Çiftçilerin bir bölümü 60 yaşın üzerinde, bir bölümü üretimi ek gelir olarak görmekte, bir bölümü köy dışında, şehirde ikamet etmektedir. Çiftçi profiline önem verilmesine önem verilmelidir.

-Yaşanan göçler nedeniyle köylerde kalan yaşlı üretici nüfusun İlkel yöntemlerin kullanımındaki **ısrarı maliyetleri sürekli olarak artırmaktadır**. Fındık yetiştiren Yabancı ülkeler ile kıyaslandığında ülkemizde **verim düşük, maliyetler ise yüksektir. Maliyetlerin %50'ye yakın kısmını işçilik oluşturuyor.**

-**Bölgemizde Teknoloji kullanılmayan optimal işletmelerde bile işçilik, aile fertleri dışında ücretli işçilere yaptırıldığında karlı bir üretim çok zor görünmektedir.**

-Köyde yaşayan üreticilerin hayattan beklentileri ve tüketim şekilleri şehirde yaşayanlar ile aynı olmuştur. Bu nedenle geçim daha zorlaşmıştır.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

-Çok parçalı arazi, düşük verim ve az miktarda gelirin çok sayıda aile bireyi arasında bölüşümü bu sektörde önemli oranda “Gizli İşsizlik” ortaya çıkarmış ve iç göçü teşvik etmiştir.

- Yenileme yapılacak bahçelerde ürün kaybı desteği, fidan desteği ve söküm desteği gibi konular dikkate alınmalıdır

-Gerçek üreticilerin çoğunluğunun geçimi yalnızca fındığa bağlıdır. Gerçek üreticilerin üretim yaptığı **Arazilerin yapısı ve doğal koşullar nedeniyle bölgede fındığın yerini alacak başka bir ürün yoktur. Sadece ek gelir getirici yan ara ürünler önerilebilir.**

Klasik destekleme modeli olan “Taban Fiyat Garantili Destekleme Alımı” ve halen uygulanmakta olan “Alan Bazlı Gelir Desteği” üretim odaklı değildir. Her iki destekleme modeli sonuçları itibarıyla değerlendirildiğinde,

-Tarımsal desteklerin teşvik özellikleri olmalı. Her destek bir iyileşmeyi (örneğin verim artışı) teşvik etmeli, yapılan her iyileştirme yeni desteklere kapı açmalıdır.

- Üretim süreci ve ürün desteklenmelidir. Üretim sürecinin desteklenmesiyle; **tarımsal faaliyette makineleşmenin tercih edilmesi, yeni ve yüksek verimli ürünlerin üretimine yönelinmesi, iyi tarım ve organik tarım metotlarına geçilmesi, ürün çeşitliliğine gidilmesi gibi durumlara daha fazla destek sağlanması ifade edilmektedir.** Ürünün desteklenmesiyle; belli bir kalitede ve birim alanda belli bir miktarda alınacak verime destek sağlanmalı, verimsiz ve kalitesiz üretim alanlarını verimli ve sağlıklı üretim alanları olarak yenilemeyenlerin ürünleri desteklenmemelidir.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

- Destekleme sürecinin adil olması sağlanmalıdır. Bu gün tarım arazisi üzerinde ikamet edip de tarımsal faaliyetle geçinmeye çalışana (gerçek üreticiye) de dekar başına aynı miktarda destek sağlanmakta, üretim alanı dışında yaşayıp başka işi olan ama aynı zamanda da tarım arazisi mülkiyetine sahip, üretici tanımıyla alakası olmayana da aynı miktarda destek ödenmektedir.

- Destek ve teşvikler bir bütün olarak ve sektörün tamamı için düşünülmelidir. Yeni pazarlara açılmak, ürüne katma değer kazandıracak Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi ve teşviki gibi hususlar da bu desteklemeler kapsamında değerlendirilmelidir. Milli ürün olarak andığımız fındıkta, üreticiden tüccara, tüccardan sanayici ve ihracatçıya kadar muazzam bir işbirliği olmalıdır.

- Üreticinin refah seviyesi öngörüldüğü şekilde hızlı yükselmedi. Süreçte Miras kanunundan dolayı araziler sürekli bölünmeye devam etti. Kırsal ikamete dayalı üretici profili doğal olarak kırdan kente göç devam etmiştir. Alan Bazlı Gelir Desteğinin direkt arazi sahibine ödenmesi, üreticiyi üretim sürecinden uzaklaştırmıştır. Ürettiği için değil, mülkiyet sahibi olduğu için destek alan bir üreticiler ortaya çıkmıştır.

- Üretim odaklı olamayan destekleme, kırsal ikametgâha dayanmayan üretici profili, arazi bölünmesi gibi faktörler birim alandan alınan verimliliği hızla düşürürken elbette kalite de olumsuz etkilenmiştir.

- Lisanslı Depoculuk uygulamalarına 2012 sezonunda Düzce ve Ünye 'de daha sonra Samsun'da azda olsa ürün kabulüne başlanmıştır.

20. Öneriler

Üretici öncelikli talepleri

- ✓ Fındık üretim **maliyetinin önemli bir kısmı hasat işçiliğidir**. Fındığın elle hasadının yanında son yıllarda hasada yakın (fındığın olgunlaşp dökülmeye başladığı zaman) fındık ocakları altına **tül (gölgelik file)** serilip fındıkların tamamı dökülerek hasat şekli uygulanarak yaygınlaşmaktadır. **Tül (file) ile yapılan hasat, elle yapılan hasada göre işçilik gideri ve zaman bakımından daha ekonomik olduğu** gibi fındığın kalite ve randımanına da olumlu etkisi vardır. Çünkü **Tül (file)** sermeden önce *boş ve çürük fındıklar yere dökülmüş olacağından* bunların tül üzerinde kalan fındıklara karışması söz konusu değildir. Tül 'ün ilk yıl maliyeti yüksek olmasına rağmen iyi muhafaza edildiğinde 8-10 yıl kullanılabilmekte ve 2 yıl içerisinde de kendisini amorti etmektedir. **Bu nedenle; tül uygulaması yapmak isteyen/yapan üreticilere farklı ilk yıl için ilave destekleme ödemesi veya faizsiz/düşük faizli kredi kullanılmalıdır.**
- ✓ Fındık üretim maliyetinin belli başlı kalemleri olan *budama, bahçeleme, gübreleme, ilaçlama ve hasat dönemlerindeki giderleri için fındık üreticisini; fındık alıcısı tüccara, tefeciye ve yüksek faizli banka kredilerine mahkûm etmemek için destekleme ödemeleri ile özellikle alan bazlı desteklemelerin yukarıda belirtilen işlerin yoğunluğuna göre dönem ve taksitler halinde ödenmesi sağlanabilir*. Böylece üretici hasat sezonu gelmeden ürününü yok pahasına tüccara satmamış olur.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

- ✓ Bir diğer önemli konu ise **Devlet (TMO) destekleme alımı yapacak ise;**

1- Alım fiyatını o yılın tahmini rekoltesini de dikkate alarak hasat öncesi açıklaması,

2- Alımlara hasatla birlikte başlanarak depolama imkanı olmayan ve işçilik v.b. giderler için ihtiyacı olan üreticilerin mağduriyeti giderilmeli,

3- TMO randevu sistemini gözden geçirerek özellikle **küçük çiftçiler lehine düzenleme yapılmalıdır.** (mesela; 500 veya 1000 Kg'a kadar toplam üretimi olan üreticilerin ürünlerinin öncelikle alınarak ücretinin de en kısa sürede ödenmesi, fazla üretimi olanlara ise masraflarının karşılanması için belirli miktara kadar ürününü öncelikle teslim etmesine imkan sağlanması, kalan miktara ise ileri bir tarih verilmesi gibi) Böylece randevu alamadığı için ürününü düşük fiyattan tüccara satmak zorunda kalınmadığı gibi, tüccarın da üreticiden düşük fiyattan aldığı fındığı daha sonra üretici adına yüksek fiyattan TMO ya satmasının da önüne geçilmiş olur.

Politika önerileri

✓ Ülkemizin üretimden gelen avantajı ile dünya piyasalarında ürün arzında belirleyici ve düzenleyici bir aktör olarak rol alması sağlanmalıdır. Bu rol için verimin artırılması, üretimin ve fiyat seviyesinin istikrarlı olmasına, fındık ticaret ve pazarlama alt yapısının güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Üretimin az olduğu yıllar göz önüne alınarak, piyasayı regüle edebilmek için her yıl belirli bir miktar ürünün stokta tutulmasını sağlayacak bir mekanizma kurulmalıdır.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

✓ Mevcut fındık alanlarında verimliliği, birim alandan daha fazla ve kaliteli ürün elde edilmesini sağlayacak çalışmalar desteklenip teşvik edilmeli, fındık üretimine izin verilmeyen alanlardaki ve taban arazilerdeki üreticiler cazip bir destekleme politikası ile alternatif ürünlere yönlendirilmelidir.

✓ Geleneksel olarak fındık satışı yaptığımız pazarlar dışında, yeni alternatif pazarlara fındık ihracatı yapılabilmesi için gerekli pazar araştırmaları yapılmalıdır. İhraç politikası, natürel iç fındığın yanı sıra, katma değeri yüksek işlenmiş mamul ve yarı mamul fındık ürünlerine yönelik olarak iyi tarım uygulamalarını ve gıda güvenliği esas alınarak geliştirilmeli, ihracat gelirlerinde istikrar sağlanmalıdır.

✓ Üretimden, tüketim ve dış ticarete kadar olan süreçte fiyat ve arz istikrarı sağlanması için ürün borsaları ve lisanslı depoculuk gibi tarım ürünleri ticaret ve pazarlama alt yapılarının etkin olarak rol alması sağlanmalıdır.

✓ Türkiye'nin fındık üretim şeklinde yenilenmeye ve verimi artırmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca Ülkemiz; fındık üretiminde ilk sırada olmakla birlikte, fiyatların belirlenmesinde etkili olamamaktadır.

✓ Fındık Türkiye'ye, tarım ürünleri ihracatında tek başına yılda ortalama 1 milyar dolardan fazla döviz girdisi sağlayan bir üründür. Karadeniz'de 400 bin üreticinin ürettiği fındığın alıcısı Avrupa başta olmak üzere yurtdışındaki çikolata üreticileridir.

✓ Fındıkta tekel oluşturarak fiyatları kontrol eden özel bir şirket, bölgede "Değerli Tarım" projesi adını vererek uyguladığı proje ile Bakanlık gibi görev

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

üstlenerek ihracat dışında üretimde de etkin olmaya üreticiyi kendine bağlamayı amaçlamaktadır. Sürecin tüm aşamalarında bir veya birkaç şirketin hakim ve belirleyici olmasının, fındık üreticisinin aleyhine bir durum yaratacağı açıktır.

✓ Az sayıda alıcının bulunduğu piyasada, çok sayıda üreticinin yalnız kalması önlenmeli, etkin ve güçlü bir üretici örgütlenmesi desteklenmelidir. Üretici örgütlerinin destekleme ve ürün satışlarında etkin bir rol üstlenebilmesi sağlanmalıdır.

✓ Bakanlık hem danışmanlık sistemini hemde FİSKOBİRLİĞİ daha etkin ve güçlü kılarak işe başlayabilir. Böylece piyasaya az sayıda şirketin hakim olmasının engellenmesi ve çok sayıda ve örgütsel gücü olan çiftçilerin bir araya getirilip pazarlık gücü elde etmesi uygulanabilir.

✓ Üreticilerin TMO'dan beklentisi; her yıl fındık piyasasını düzenlemek için gerekli hazırlıkların yapılması ve hasat öncesi fiyat açıklaması yaparak piyasadaki belirsizliği gidermesi, üretici lehine bir fiyattan fındık alımı yaparak üreticinin korunmasıdır.

21. Fındık Üretim/Pazarlama SWOT Analizi

Strateji	-Fındık üretimi ve pazarlanması
Mevcut Durum	-Fındık bahçeleri arazisi; toprağı çok meyilli, sığ ve organik maddece fakir, -Verimli ovalarda fındık dikim alanlarının yaygınlaşması -Fındık üretimi yüksek -Fındık üretimi ilde istihdam yaratıyor, -Üretimde verimlilik düşük,

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Strateji	-Fındık üretimi ve pazarlanması
	<ul style="list-style-type: none">-İşletme başına düşen arazi miktarı az ve çok parçalı,-İşletmeler tek ürüne bağlı,-Fındık bahçelerinin toplam alanının %75'i ortalama 50 yaşın üzerinde oluşu nedeniyle ekonomik verim ömrünü tamamlamış olması,-Fındık bahçelerinin fazla çeşitleri ihtiva etmesi,-Yoğun nüfus baskısı altında olan işletmelerdeki işsizlik oranı yüksek düzeydedir,-Üreticilerin örgütlenme eksikliği vardır,-Fındık bahçelerinde mekanizasyon uygulaması yoktur,-Birim alandaki ocaktaki dal sayısı fazla,-Yeterli girdinin kullanılmaması ve kültürel işlemlerin eksikliği,-Hasat işlemi genelde daldan el ile yapılmaktadır,
Problemler	<ul style="list-style-type: none">-Pazarlama ağının yeterince oluşturulamaması,-Fındık dikim alanlarının arz-talep dengesinin dışına çıkarak üretimin çok artması alım politikalarında belirsizlik yaratmaktadır,-Verimli ovalarda fındığın yaygınlaşması-Yüksek fiyat politikası fındık işleme sanayinin iç ve dış piyasada rekabet

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Strateji	-Fındık üretimi ve pazarlanması
	<p>gücünü azaltması,</p> <p>-Fındık işletmelerinin mali yönden güçsüz oluşu, üreticilerin başka yerde ikamet edişi ve az miktarda fındığın oluşu, fındığı pazarlamada etkin ve elverişsiz fiyatlardan satmaya zorlanması,</p> <p>-Alınan kredilerin maliyetinin çok yüksek oluşu,</p> <p>-Fındık sanayindeki işletmelerin çok küçük kapasitelerde çalışması,</p> <p>-Fındık fiyatındaki aşırı dalgalanmalar fındıkta ikame ürüne yönelmeyi artırması,</p> <p>-Hasat sonrası kurutma döneminde havaların yağışlı geçmesiyle iyi kurutma yapılamaması akabinde ürünün iyi depolanmaması nedeniyle aflatoksin oluşumu,</p> <p>-Piyasa da farklı fiyatın oluşması,</p> <p>-Küçük firmaların büyük harcamaları gerektiren tanıtım ve Pazar araştırmalarını yapacak mali güçten yoksun oluşları,</p> <p>-Rekabete dayalı bir fındık piyasasının bulunmaması,</p> <p>-Fındıkla ilgili işlemlerde kamu kuruluşu ile özel sektör arasında yeterli koordinasyonun olmayışı,</p> <p>-lisanslı depoculuğun uygulama yetersizliği</p> <p>-İç tüketimin düşük oluşu,</p> <p>-Tüketimi artırıcı kampanyaların yetersizliği,</p>

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

Strateji	-Fındık üretimi ve pazarlanması
	-Özel sektör tarafından yapılan fındık alımlarında sağlıklı randıman belirleme sisteminin olamayışı,
Fırsatlar	-Dünya fındık üretiminin %70' ine sahip olmamız, -İlimiz şartlarının organik fındık üretmeye elverişli oluşu, -Marka yaratılarak Türk fındığı dünyaya tanıtılabilir, -Ambalaj ve etiketleme ile Pazar payı artırılabilir, -İç tüketim artırılabilir, -Nüfusu yoğun olan ülkelerde tanıtımla ihracat artırılabilir,
Tehditler	-Miras yoluyla arazinin ve işletmelerin sürekli bölünmesi ile organizasyon ve yönetim eksikliğinden dolayı üreticinin eline geçen fiyatların düşmesi neticesinde üretimden vazgeçme noktasına gelinmesi, -Fındık ihracat politikalarındaki istikrarsızlık nedeni ile diğer devletlerin fındık üretimine yönelmesi, -Avrupa pazarlarında bademin rekabetine maruz kalan fındık Türkiye'nin pazarlama eksikliğinden dolayı ithalatçı ülkelerde bademin ithalatının fındığa göre artması, -

22. Kaynaklar

- 1- Tarım ve Mühendislik 2018 Haziran-Aralık ZMO
- 2- TMO 2017 Yılı Fındık Sektör Raporu
- 3- Fındık Sektöründeki Sorunlar Yeni Nesil Çözüm Önerileri Ordu Ticaret Borsası Ordu/Mayıs 2014
- 4- Fındık Çalıştayı Sonuç Raporu 18 – 19 Aralık 2013 Trabzon
- 5- B.Hekimoğlu, M.Altindeğer, N.Korkmaz TR83 Samsun Alt Bölge Master Plan-2006.
- 6-Fındık Sektörü Raporu-Nisan-2006. Trabzon Ticaret Borsası.
- 7-Fındık istatistikleri. Samsun İl Müdürlüğü
- 8-Fiskobirlik- Fındık İstatistikleri Ve Tüm Dergileri
- 9-Dr. R. Usta Fındık ve Mamulleri İhracatında Alternatif Pazarların Geliştirilmesi-KTÜ.
- 10-III.Milli Fındık şurası sonuç bildirgesi. Ekim-2004.Giresun
- 11-Ulusal fındık zirvesi çalışma grupları ortak raporu. Eylül-2005. Ordu
- 12-D.A.Fidan Yerel kaynak kullanım açısından fındık fiyatları, işçi ücretleri üzerine inceleme.
- 13-Fındık sektörünün sanayi yönüyle gelişimi, örgütlenme ve sorunlar- Ordu Ticaret Borsası
- 14-Samsun Ticaret Borsası Dergisi- Fındık Sayısı
- 15-Ordu İli Güncellenmiş Tarım Master Planı-2005
- 16-www.arip.org.tr – Fındık Politikası raporu
- 17-Ö. Akbaşlı-Fındığın çözüm önerileri. Giresun son haber.
- 18-Prof.Dr. Ahmet ULUSOY- Fındık politikasızlığına son verelim. 22.03.2006. Vatan gazetesi
- 19-T.Tokgöz-Agromak Dergi. Fındık ve Mamul İh. Bir.

Fındık Sektörünün Mevcut Durumu

20-Karadeniz Bölgesinde Tarımsal Üretim ve Pazarlama
Sempozyumu-1999. Samsun

21-II. Tarım Şurası Sonuç Raporu-2004. Ankara

22-Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi-2004. Tokat

